

EVOLUCIÓ DE LA MÚSICA ESPANYOLA DEL S.XX

(1950-1990)

Leire Montoya Núñez
16-12-2021
Àmbit d'expressió
Institut Rovira Forns
2n Batxillerat A
Antonio José Izquierdo

Agraïments:

Encara que aquest treball té la meva autoria, està clar que no podria haver sigut possible sense l'ajuda d'una sèrie de persones molt importants. Per una banda, volia agrair a Javier Montoya, Irene Montoya i Isabel Núñez, no només per ajudar-me a escollir el tema sinó també per guiar-me, il·lustrar-me i donar-me idees per portar a terme el meu treball, a més de col·laborar amb una de les seccions de la meva part pràctica. A Carolina Gispert, professora i especialista en música clàssica de l'Escola Municipal de les Arts, per haver-me concedit una entrevista i així fer una part del treball. A les més de 100 persones que han realitzat l'enquesta preparada per fer el treball i que m'han ajudat així a tenir l'opinió del públic molt necessària per al meu treball. Agrair també a Miriam Gasquez i Lidia Quiñones, bibliotecàries de la Biblioteca de Santa Perpètua que m'han proporcionat una sèrie de "tips" per portar a terme correctament el meu treball. Per últim, és essencial donar les gràcies al meu tutor del treball, en Toni Izquierdo, qui m'ha ajudat i guiat durant tota la redacció i preparació del treball.

Moltes gràcies.

Resum:

En aquest treball s'analitzen les modes musicals més populars a Espanya del s. XX (1950-1990), tenint en compte el context històric polític, econòmic i social que patia el país. Amb aquesta recerca he volgut afirmar que la música és un aspecte molt important en la nostra vida diària, i que depèn sobretot de les necessitats de la societat, que es veuen representades en molt aspectes de les cançons. Llavors, és possible entendre el context espanyol a través de la música? És la música una simple eina de diversió, o una expressió i defensa d'idees? L'estudi teòric del treball s'ha fet dividint el període històric en dècades, per tal de fer una explicació més detallada. Com a marc pràctic, per una banda, he realitzat una enquesta a persones de diferents generacions. Per altra banda, he fet una entrevista a una músic professional. Per últim he realitzat un "mash-up", on he inclòs una peça representativa de cada dècada, per tal de veure de forma personal i pràctica l'evolució de les lletres, ritmes i melodies de cada moda o estil. Gràcies a aquest estudi, hem corroborat, que la música s'adapta a les necessitats socials de cada moment, i així, és una part fonamental de la història cultural del país durant el període treballat.

PARAULES CLAU: Modes, dècada, gèneres, societat, Espanya.

Abstract:

In this project, we analyse the music's trends in Spain since the 50s, taking into account the economic, political and social context. This research project aims to prove that music is a very important aspect in our lifestyle, and that it is always based on the social necessities, which are represented in the songs. So, is it possible to understand Spanish context with popular music? Is music a simple fun tool, or an expression and defence of ideas?. The theoretical part is done dividing

the historical period in decades, so it is explained with more detail. As a practical study, on one hand I have done a survey to two different generations, in order to compare these views. On the other hand, I have made an interview to a professional musician. Finally, I have recorded a mash-up with the most representative songs of each decade, so that we can observe in a more practical way, the evolution of the lyrics, rhythms and melodies of each of these styles. Thanks to this project, we have corroborated that music depends on the necessities and social development, so it is a fundamental part of Spanish history during this period.

KEYWORDS: Music, Styles, decades, genres, society, Spain.

ÍNDEX

Agraïments:	1
Resum:	2
Abstract:	2
1. Introducció	6
2. Objectius	7
I. MARC TEÒRIC	9
3. Els anys 50	9
3.1 Gèneres populars	10
3.2 Anàlisi tècnic	10
3.3 Artistes destacats	11
3.4 Altres artistes destacats:	12
3.5 Mètode de difusió	12
3.6 Context internacional	13
4. Els anys 60	13
4.1 Gèneres populars	14
4.2 Altres artistes destacats	18
4.3 Anàlisi tècnic	19
4.4 Mètode de difusió	19
5. Els anys 70	20
5.1 Gèneres populars	21
5.2 Artistes destacats	22
5.3 Altres artistes destacats	25
5.4 Mètode de difusió	25
5.5 Anàlisi tècnic	25
6. Els anys 80	26
6.1 Gèneres populars	28
6.2 Altres artistes destacats:	31
6.3 Anàlisi tècnic	31
6.4 Mètode de difusió	31
7. Els anys 90	32
7.1 Gèneres populars	32
7.2 Altres artistes destacats	33
7.3 Anàlisi tècnic	34
7.4 Mètode de difusió	34

II. MARC PRÀCTIC	35
8.1 Enquesta	35
8.2 Entrevista	37
8.3 «Mash-up» pràctic:	37
9. Conclusions	38
10. Bibliografia:	40
11. Webgrafia:	40
III. ANNEXOS:	43
12. Gràfics enquestes:	43
13. Entrevista a Carolina Gispert:	46

1. Introducció

Des de petita, el meu interès per la música ha estat molt notori, sempre he sabut que volia estudiar i treballar sobre qualsevol aspecte de la música, per tant, des que vaig saber que havia de fer aquest treball, ho he volgut destinar a aquesta branca.

Poc abans de saber que començar el treball, em vaig aficionar a un programa de televisió anomenat “La mejor canción jamás cantada”, on s’interpretaven cançons de cada dècada del s. XX, començant pels anys 50 del s. XX fins a l’actualitat, aquest programa em va cridar molt l’atenció, ja que considero que el meu estil de música preferit és el del segle passat, que té un missatge i ens ajuda a evolucionar com a societat. A aquest programa hi havia una secció dirigida pel difusor i productor musical Jaime Altozano, que explicava de manera tècnica cada gènere i cada moda musical. Gràcies a aquesta explicació em vaig adonar que la música va més enllà que una simple melodia i una lletra, té molt a veure amb la societat, el context polític, econòmic i històric d’un territori. Em va semblar molt curiós, i vaig voler treballar-ho més a fons.

Aquesta recerca pretén explicar principalment aquesta evolució de les modes musicals, les lletres, els ritmes... Tenint en compte, sobretot, el context històric que patia en aquells moments el país, on en part d’aquest, les llibertats es veien limitades pel règim polític. He decidit investigar i corroborar la meva hipòtesi principal, que és que realment es pot entendre el context històric i social d’Espanya gràcies a la música, que la música representa la situació d’un país, i que no és una simple eina de diversió, sinó que expressa i defensa unes idees.

No ha estat fàcil portar a terme el treball, donades les dificultats que comporta l’actual situació per la pandèmia. El tema em motivava i aquesta motivació ha estat important per solucionar les dificultats. He volgut fer una estructura del treball el més

senzill possible, per poder treballar sobre ell amb facilitat.

Crec que la música a la nostra societat, està gaire infravalorada, per això la informació que disposem és bastant reduïda, per tant, ha estat molt difícil trobar articles o informació útil. Donada la magnitud del tema a tractar, he hagut d'acotar el període i el grup social a on s'havia de centrar la investigació. Gràcies a l'estudi profund de les músiques d'aquestes dècades he pogut saber les raons per les quals sento un major interès per aquestes músiques i no tant per les actuals.

2. Objectius

L'objectiu principal del meu treball "L'evolució de la música espanyola del s. XX" és analitzar i estudiar quin és el desenvolupament de les modes musicals populars espanyoles, des de la dècada dels anys 50, tenint en compte el context social, polític i econòmic que pateix el país durant aquest període, i que té molta relació amb el desenvolupament musical.

Un objectiu secundari del meu estudi és respondre a la meva hipòtesi; És possible conèixer i entendre la història i societat espanyola gràcies a la música, a més, és la música la que representa a la societat i la que en certa manera influeix i guia a les masses per aconseguir els seus objectius com a societat. A més, tinc la voluntat d'afirmar amb el meu treball que la música, o l'art en general, no és una simple eina o mitjà de lúdic, sinó la capacitat de poder expressar uns sentiments, defensar unes idees i representar una realitat a través de les lletres de les cançons, els ritmes, les melodies... Cal assegurar que la música va més enllà del que la societat actual la considera, i que és un aspecte essencial en la nostra vida diària.

Un altre objectiu secundari marcat és poder presentar aquesta evolució musical de la manera més entenedora possible, per això, he realitzat un "mash-up" per tal de posar en pràctica la meva part teòrica.

Finalment, el meu objectiu personal, era poder portar a terme un projecte d'aquestes dimensions organitzadament, ja que mai hem realitzat un treball de tals dimensions i importància. A més de realitzar jo mateixa una cançó des de zero, treballar les lletres, les emocions i les dinàmiques necessàries per gravar i interpretar una cançó.

I. MARC TEÒRIC

3. Els anys 50

Durant aquesta dècada sorgirà una nova generació de joves que no van participar activament durant la Guerra Civil, però han sigut educats sota el franquisme i han estat influïts per les ideologies nacionalistes del règim. La repressió governamental prohibí tota mena de manifestació cultural regional. Tant la música com les llengües i la literatura regional estaven prohibides, així, la música que anomenem folklòrica, era la que representava el país, però estava amagada rere els censors del govern franquista. El franquisme així, s'apropia del flamenc i la copla com a gèneres polítics, per tal d'expressar allò que volien a través d'aquesta música.

La societat espanyola tenia una esperança de millora en relació amb la situació que varen viure durant la Guerra Civil i la postguerra, un nivell de benestar que es va començar a fer notar a mitjans de la dècada gràcies a l'alleujament d'algunes de les mesures imposades pel franquisme. No obstant això, la vida als pobles es comença a dificultar i la gent emigra a les ciutats, on suposadament hi havia més prosperitat en tots els àmbits, però els territoris urbans no tenien la capacitat suficient per acollir tantes persones, això va causar un dèficit d'habitatges i la pujada de la taxa d'atur.

Amb la dictadura franquista establerta, les fronteres espanyoles estaven tancades i la música espanyola evolucionava de diferent manera que arreu del món, es podria dir que la música estava estancada, ja que seguia la seva pròpia i simple línia evolutiva, generalment basada en la copla, "pasodoble", folklore i altres estils, que no podran incloure cap mena d'influència estrangera durant aquesta dècada.

3.1 Gèneres populars

La copla i el “pasodoble”:

La copla es va començar a gestar i crear durant els anys 20, però no va ser fins als anys 40 o 50 quan va arribar al seu punt de plenitud. A partir dels anys 60 i fins a l'actualitat, la copla com a gènere es deixa de compondre, però encara segueix viva dins de l'estètica del Pop urbà, com a màxims representants; [Rosalía](#)¹ i [C.Tangana](#)², que han creat un nou gènere propi basant-se en els models de la copla.

La finalitat de la copla en aquells moments era satisfer al públic, no només amb la música sinó també amb l'actuació teatral que es representava. Es podria dir que la copla no era només un gènere musical sinó també interpretatiu. La manca de llibertat d'expressió per part del règim, va fer que tot allò que s'interpretés davant del públic havia de passar una censura.

3.2 Anàlisi tècnic

Anàlisi de les lletres

La copla és un gènere molt complex tant a les lletres com a les harmonies. Les seves lletres solien ser de temes patriòtics, melancòlics i d'amor, tenint en compte el context històric. En aquest cas, les lletres expliquen històries, tradicions populars, aspectes quotidians... i a vegades presenten errors lingüístics. El vocabulari és senzill i entenedor per a tothom, però presenta recursos literaris que donen riquesa a allò que es vol expressar. És evident que les lletres eren molt masculines aleshores, però hem d'entendre que la societat també ho era, llavors la música era simplement una representació de la realitat.

Donada la censura del règim franquista, els artistes no podien interpretar les cançons com ells volien, existint una repressió igual que a la societat del moment.

---

¹ Cançó «*Que no salga la luna*» de Rosalía, on s'observa la influència de la copla.

² Cançó «*Demasiadas Mujeres*» de C.Tangana on s'observa la influència de la copla.

Anàlisi dels ritmes

En l'àmbit rítmic i harmònic, la copla és molt complexa. Aquest gènere es presenta molt ornamentat. La melodia, en estar representada per una orquestra, tindrà moltes harmonies diferents, per tal de donar riquesa a la peça. A l'escenari també, els artistes, acompanyaran la música amb una dansa flamenca, unes "palmas" i representaran així un teatre.

3.3 Artistes destacats

- Lola Flores:

[Ay, pena, penita pena](#)³, composta pel famós trio; Quintero, León i Quiroga.

Lola Flores o també coneguda com "La Faraona", va ser una de les artistes més representatives de la dècada dels 50 i la seva popularitat dins la música espanyola va estar present durant dècades.

En aquells moments, el flamenc no estava ben vist, i estava reservat per a les minories ètniques. Poder-se fer pas dins el món artístic era molt difícil i molt més si eres gitana i dona, com la Lola. Els "cantaors" i "bailaors" presentaven els seus espectacles als "tablaos". Encara que als escenaris no hi havia lloc per a les dones, la Lola va tenir el privilegi de poder escoltar aquesta música des de petita, influenciant-se i fent-se pas en el món del flamenc gràcies al seu pare, que tenia un bar musical flamenc a Jerez.

Lola Flores en els anys 50

Va trencar amb aquests estereotips on la dona tenia un paper d'espectadora, vestia amb monyos, pintes i ventalls, en canvi Lola es presentava sobre l'escenari amb els

---

³ Lola Flores interpretant «Ay pena, penita, pena» en directe a un "tablao" andalús.

cabells deixats anar i amb un comportament allunyat de l'estil de l'època. Més tard, amb l'entrada del cinema americà a Espanya, la Lola va voler agafar trets característics de la música estrangera. Lola volia anar amb els temps que transcorrien, com podem veure representat a ["Como me las maravillaría yo"](#).⁴

"Amb Lola va començar la "Saga dels Flores"...Tots els seus fills s'obriran pas al món de la música moderna d'Espanya a les següents dècades." (Martínez, n.d.)

3.4 Altres artistes destacats:

- Sara Montiel, Juanito Segarra, Dolores Abril, Estrellita Castro, Juanito Valderrama, Rocio Jurado, Manuel Molina, Niña de los Peines i Antonio Molina.

3.5 Mètode de difusió

Gràcies a les ràdios, la música arribava a totes les llars, sobretot els concursos radiofònics musicals. Un exemple real és la pel·lícula *"Esta voz es una mina"*, on l'Antonio Molina interpreta a un miner que es presenta a un concurs radiofònic.

El 1956, van començar les primeres emissions visuals a l'únic canal de televisió que va sorgir a Espanya, anomenat Televisió Espanyola. Amb el nou mètode de comunicació apareix una nova forma de fer arribar la música a les cases amb millors recursos audiovisuals.

El món del cinema sempre ha estat relacionat amb la música, i en aquells moments, la copla i el folklore tenien un paper important a les pel·lícules. Molts cantants coneguts es van convertir en actors i actrius. Un exemple és a la pel·lícula *"Carmen la de Ronda"* on va aparèixer la Sara Montiel, i representava la seva cançó ["Falsa moneda"](#).⁵

---

⁴ Vídeo divulgatiu de la cançó «*Como me las maravillaría yo*» presentat a la televisió pública.

⁵ Escena de la pel·lícula *"Carmen la de Ronda"* on la Sara Montiel interpreta *"Falsa moneda"*.

3.6 Context internacional

Fora d'Espanya, sobretot a Amèrica, la producció musical havia passat d'inspirar-se en el Jazz, Blues i Gòspel a crear el famós Rock & Roll-Soul, on la veu del cantant passava a ser la melodia principal.

El Rock tenia com a base la guitarra elèctrica, que es va consolidar com l'instrument més important, i la caixa, que marcava un contratemps. Es va presentar aleshores com un gènere més agressiu, en comparació amb els que es coneixien.

4. Els anys 60

Vist des de l'actualitat, els anys 60 són una dècada de benestar. Espanya va patir una modernització en tots els aspectes, gràcies a l'obertura de les fronteres, amb les quals arriben estrangers i turistes d'arreu del món. Aquests influencien a una societat des de fa temps endarrerida. També, les millores econòmiques van donar l'oportunitat als espanyols de viatjar a l'estranger. Els espanyols que havien emigrat, durant les èpoques més dures del franquisme, van tornar i explicar la realitat estrangera, amb l'afany de posicionar-se equitativament amb Europa.

La població volia modernitzar-se, trencar completament amb els estereotips més conservadors, i la millor manera de canviar generacionalment va ser la música. Expressaven amb les lletres i els ritmes tota mena de novetats, amb la finalitat d'arribar al públic internacional.

L'entrada del turisme a Espanya va fer que la música popular (copla, flamenc, folklore...) reduís la seva importància, ja que no era tan comercial entre els turistes que només venien a divertir-se. Els artistes van poder portar la música espanyola a escala internacional imitant els models de fora; el Rock i el "Twist" americà, el Pop

anglès, el “Yé-yé” francès... però amb un toc espanyol, creant així el que s’anomena *La Cançó de l’estiu*, unes cançons fàcils d’aprendre i ballables, fetes amb la finalitat de guanyar audiència nacional i internacional durant l’estiu, quan els turistes estaven a Espanya.

4.1 Gèneres populars

Rock & Roll

A Espanya, el moviment Rock & Roll va trigar més que la resta de gèneres en arribar, ja que ni la ràdio, ni a televisió li donava gaire importància, per això no va ser popular fins a la dècada dels 80. El Rock & Roll espanyol, que es va originar en aquests moments, va ser realment una fusió folklòrica dels gèneres que més popularitat tenien prèviament amb influències estrangeres.

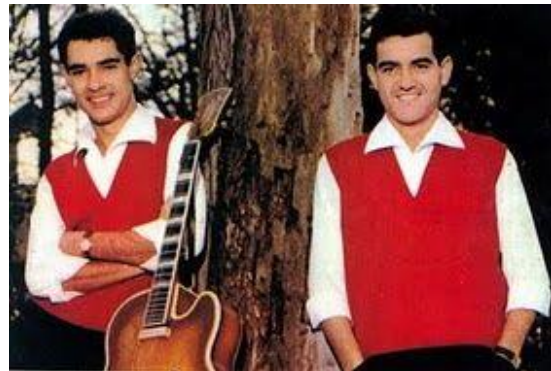
Pop

El Pop neix a Anglaterra arran l’arribada del Rock & Roll procedent dels Estats Units. Des d’aquell moment, comença a adquirir característiques d’altres estils nacionals, creant així un Rock & Roll més suau, amb ritmes més bàsics i senzills. “La música pop és música creada amb la intenció d’agradar a les masses i així que guanyin popularitat fàcilment.” (Fernández 2019) i així va ser. La música Pop britànica es va popularitzar arreu del món i va arribar a Espanya a començaments de la dècada dels 60. Avui dia es podria considerar que els precursors del Pop espanyol van ser *El Dúo Dinámico*.

- El Dúo Dinámico: “15 años tiene mi amor”

Manuel de la Clava i Ramón Arcusa formen el famós duo espanyol, presentat el 1958 arran de la seva participació al programa de ràdio “*La comarca nos visita*”. Es van anomenar originalment *The Dynamic Boys*, però va ser el presentador d'aquell mateix programa qui els va anomenar *El Dúo Dinámico* (del Pozo 2016).

Imatge de presentació del Dúo Dinámico.

Van començar la seva carrera musical versionant èxits americans amb l'essència espanyola, però amb inspiració en el Beat-anglès, com “*Bye Bye Love*”⁶ dels [Everly Brothers](#)⁷, dels quals es consideren una versió espanyola. Amb el temps van començar a compondre les seves cançons, les més conegudes són:; “*Quince años tiene mi amor*” i “*Resistiré*”.

“Es presentaven als escenaris amb els cabells curts i pentinats com els cantants nord-americans, van ser els primers artistes espanyols en utilitzar un vestuari com a senya d'identitat”. (Otaola González 2012)

Fins al moment, els artistes actuaven amb esmòquing negre, camisa blanca i corbata. Ells, van ser els primers a presentar-se amb un vestuari caracteritzat pels colors vius.

Van ser també els creadors del fenomen “fan” a Espanya, sobretot entre els joves, que com ells mateixos van explicar a una entrevista “A les vuit del matí, nenes de 12 anys pujaven i esperaven a la porta de casa meva” (*El legado de 2016*).

⁶ En aquest enllaç escoltem la versió en espanyol del Dúo Dinámico.

⁷ En aquest enllaç escoltem la versió original dels Everly Brothers.

El “yé-yé”

El “Yé-yé”, també anomenat Pop francès, sorgeix a França a començaments de la dècada, arran d'un programa de ràdio anomenat *Salut Les Copains*, que va adquirir gran popularitat en l'àmbit continental. Va arribar a Espanya amb molta força, ja que és la frontera més propera. Gràcies a la revista *Fonorama*, aquesta moda es va difondre amb més velocitat que d'altres gèneres.

El nom “Yé-yé”, que ningú sabia el seu significat al principi, és realment una reproducció fonètica del “Yeah, Yeah” que s'escoltava a les cançons angleses sobretot dels Beatles.

Aquest, no va ser només un fenomen musical, va portar també una forma de ser, comportar-se i vestir característica principalment per les dones. Quan aquesta moda va aparèixer a Espanya, la població no tenia noció del que era ser “yé-yé”, fins que el 1965 la Concha Velasco va llançar la cançó “*Chica yéyé*”, on es defineix què i com havia de ser una noia “yé-yé”:

- Concha Velasco:

[Chica yéyé](#)⁸

...Buscate una chica

Una chica yeye

Que tenga mucho ritmo

Y cante en ingles

Que tenga el pelo alborotado y

Las medias de color...

Exemple de vestuari típic d'una noia “yé-yé”.

---

⁸ Actuació de la Concha Velasco a una festa interpretant “*Chica yé-yé*”.

Com ens descriu la cançó, una noia “yé-yé” havia de ser jove, amb energia i liberal (a diferència del paper de la dona a la dècada anterior on era reprimida), que seguís les modes estrangeres i que vestís amb minifaldilles, mitges de colors vius i estampats psicodèlics. Una vestimenta moderna i molt diferent de les que s’havia pogut veure abans a Espanya. L’entrada d’aquesta moda és un clar exemple de la flexibilitat de les normes dràstiques del règim, que alliberava d’alguna manera a les dones.

Altres artistes considerades també yé-yés són:

- Marisol, Karina, Salomé i Massiel.

Beat anglès

La música “Beat” o primer anomenada “Mersey-beat”, neix a Anglaterra a principis de la dècada dels 60 com una barreja entre el Rock & Roll, el Folk i el Blues. Al principi, com ja passava a altres gèneres, els artistes es dedicaven a versionar cançons, fins que van aparèixer Els Beatles, els primers que componien les seves pròpies cançons dins aquest gènere. Aquest grup es va convertir en el grup més popular internacionalment en aquesta època. Van ser els que van difondre el Beat-rock i van servir com influència a tots els grups d’artistes que es dedicaven a aquest gènere.

En l’àmbit espanyol, els artistes estaven amagats sota la gran popularitat de grups com els Beatles o els Rolling Stones, que estaven en el seu moment d’esplendor. Els grups espanyols imitaven les seves vestimentes, pentinats i cançons. Els primers grups de Beat a Espanya es van crear a Barcelona i Madrid, però en poc temps van aparèixer d’altres arreu

Integrants del grup amb el seu primer disc d’or.

d'Espanya. Els que realment van destacar en aquest àmbit van ser Los Bravos, considerant-se així "Els Beatles espanyols" (Pardo 2005, p.65).

- Los Bravos: "[*Black is Black*](#)." ⁹

En sis anys, en aquest grup van ser més d'una desena d'artistes, però originalment, estava format per; Mike Kennedy (vocalista), Miguel Vicens (baix), Antonio Martínez (guitarrista), Manuel Fernández (teclista) i Pablo Sanllehí (bateria).

Com qualsevol grup, van començar versionant èxits anglesos, per després compondre les seves pròpies cançons. El seu primer LP contenia moltes cançons en anglès, però a poc a poc es van anar decantant per l'estil nacional, i així combinar el Pop anglès amb l'espanyol.

El seu gran èxit en l'àmbit internacional demostrava que els grups nacionals podien estar al mateix nivell que els estrangers i competir amb ells. La seva música s'emetia a totes les emissores i programes de ràdio i televisió.

La cançó que els va donar l'èxit mundial va ser "*Black is Black*", part d'un disc que va vendre un milió d'exemplars arreu del món, convertint al grup en el primer espanyol a aconseguir un disc d'or.

4.2 Altres artistes destacats

Encara que amb l'arribada de les noves modes estrangeres la música s'havia revolucionat a Espanya, hi havia alguns artistes que eren fidels als models tradicionals espanyols evolucionats. Alguns d'aquests artistes eren:

- Raphael, Manolo Escobar, Joselito, Rocio Dúrcal...

---

⁹ Vídeo divulgatiu de la cançó "*Black is Black*".

4.3 Anàlisi tècnic

Anàlisi de les lletres:

En aquesta dècada l'anglès es va convertir en l'idioma per excel·lència en la música. Gairebé totes les cançons que es van compondre durant aquesta dècada, siguin del gènere que siguin, estaven majoritàriament representades per joves i dirigides a un públic jove, amb la finalitat de ser popular i arribar a tothom. Les lletres, per tant, tractaven temes amb les quals els joves es podien identificar. Parlaven sobre amor, diversió, explicaven situacions reals, però de la manera més clara possible per tal d'emocionar.

Anàlisi dels ritmes:

Igual que les lletres, les melodies pretenien ser senzilles i amb una estructura repetitiva i fàcil de recordar per tal d'arribar al públic fàcilment.

En el Pop per exemple, sempre es repetia el mateix model rítmic, fins i tot actualment; el primer vers, la tornada, el segon vers, un altre cop la tornada, i un pont que donarà pas a l'última tornada i la més enèrgica.

Per altra banda, el Beat, com bé diu la seva traducció, és l'efecte de repetició de la bateria, que interpreta un mateix patró, que havia de ser ballable per entretenir a l'audiència. (Ableton.com 2017) Les bandes de Beat les componien un baix elèctric, una bateria, unes guitarres elèctriques i la veu principal, que a vegades estava acompanyada per cors. Mai s'utilitzarà falset, ni tons massa greus, ja que el ritme havia de ser senzill, arribant inclús a reduir el temps de durada de les cançons

4.4 Mètode de difusió

Poc abans de començar els 60, concretament en 1959, es va presentar per primer cop a Espanya el "Festival Internacional de la Cançó de Benidorm", un certamen musical que es portava a terme anualment a la ciutat valenciana. Va començar amb

una intenció turística, per tal de promoure la ciutat i la música lleugera espanyola.

La ràpida difusió del nou Pop i Rock espanyol no va ser possible sense els mitjans de comunicació, on destacava la ràdio i la televisió amb emissions musicals com *Escala en Hi-fi*, on es va utilitzar per primer cop en la televisió espanyola el “play-back”. La premsa també publicava revistes musicals com *Discóbolo* o *Fonorama*.

Gràcies a l'evolució del tocadiscs es crea el tocadiscs portàtil, així es podia transportar amb més facilitat i celebrar els “guateques”, un previ a les discoteques.

5. Els anys 70

Els 70 van ser uns anys caracteritzats pels dràstics canvis que va patir Espanya, designats com “Els anys del ‘desmadre’” (Wolfe, 1979).

Durant els primers anys, el règim va suavitzar les seves restriccions i el país va poder experimentar moltíssims canvis tant socials com econòmics, i fins i tot polítics. El 20 de novembre de 1975 va morir Francisco Franco i així va acabar definitivament la dictadura franquista a Espanya.

Després de més de trenta anys d'agonia i repressió, la societat ja estava farta de la situació que limitava el seu benestar.

Els joves de l'època que no havien viscut la Guerra Civil estaven farts de la situació. Aquests joves comencen unes revolucions radicals com les marxas feministes, vagues, manifestacions, mítings de polítics comunistes i republicans... Hem de destacar un concert que va organitzar

Concert de Raimon a la UCM el 1968.

el cantautor Raimon el 1968 a la Universitat Complutense de Madrid. Com a senyal

de protesta, va interpretar la seva cançó *Diguem no*, una cançó censurada (Camarzana 2018).

Malgrat que el franquisme encara no havia acabat, era evident que el règim havia perdut el control sobre la societat, i no podia impedir que la població expressés els seus ideals lliurement.

A Catalunya i el País Basc el sentiment nacionalista havia sobreviscut al règim centralista, que prohibia l'ús i estudi públic d'altres idiomes i cultures que no siguin l'espanyola. Així serà com després de la mort de Franco, a Catalunya, es crearà l'anomenada *Nova Cançó Catalana*.

Apareix també per primera vegada després de més de trenta anys, la democràcia, i la possibilitat d'escollir sense ser jutjats. En música, per fi es va poder parlar de temes abans censurats.

5.1 Gèneres populars

La Cançó protesta

Entenem com a Cançó protesta aquella música pròpia dels cantautors (generalment solistes que escriuen, componen i canten les seves pròpies cançons). Sorgida a Espanya durant l'etapa final del franquisme, i que expressa una denúncia a la situació social i política del país; "Aquelles cançons que tenien un contingut reivindicatiu, eren anomenades Cançons protesta". (Robayo 2015, 6), experimentant així una transformació melòdica del folklore. Sobretot les lletres d'aquest gènere servien per despertar consciència i inspirar a tota aquella gent per lluitar pels seus drets i als músics per escriure sobre aquests temes.

En l'àmbit espanyol era característic dels autors utilitzar la poesia espanyola per versionar els seus versos. Molts cantautors musicaran poemes d'Antonio Machado, Federico García Lorca o Rafael Alberti.

5.2 Artistes destacats

- Paco Ibañez

Aquest músic va dedicar tota la seva carrera a musicalitzar poemes d'escriptors de parla hispana.

El 1969, va organitzar un concert amb la idea de recordar la revolta de la Universitat Complutense de Madrid un any abans. Paco Ibañez va ser presentat com "la veu lliure d'Espanya".

«Arran aquest concert i les queixes al règim que expressava a les seves cançons, l'artista va ser censurat pel govern espanyol, i així se li prohibia realitzar cap classe de concert dins Espanya. El 1975, després de la mort de Franco aquesta censura es va cancel·lar.» (Fancelli, 2008)

Altres artistes destacats per la seva protesta són:

- Luis Eduardo Aute, Victor Manuel, Joan Manuel Serrat, Marina Rossel, Pablo Guerrero, Luis Pastor...

La Nova Cançó Catalana:

En acabar el règim franquista i eliminar les traves pel que fa a la llibertat d'expressió, "es busca la rehabilitació de les tradicions asfixiades pel franquisme" (Ruiz Panadero 2018). Aquelles cultures cancel·lades pel règim, ressorgiran musicalment a través de nous moviments, on es donarà importància a les llengües i cultures autonòmiques. En el nostre cas La Nova Cançó Catalana.

La Nova Cançó Catalana va ser un dels primers i més importants moviments lírics. El 1962, Lluís Serrahí, un escriptor barceloní, va ser qui va donar nom a aquest moviment quan va parlar de potenciar un moviment cultural català nou, a través de la música i la literatura, per expressar la repressió que vivia aquesta cultura.

La Nova Cançó és un moviment heterogeni. Els artistes no tenen unes característiques comunes, però tots estan inspirats en la Cançó Protesta, amb les arrels literàries que utilitzaven. També agafaran les estètiques de la música francesa i a totes s'inclourà la veu, sempre en català, la guitarra i el piano com a instruments base.

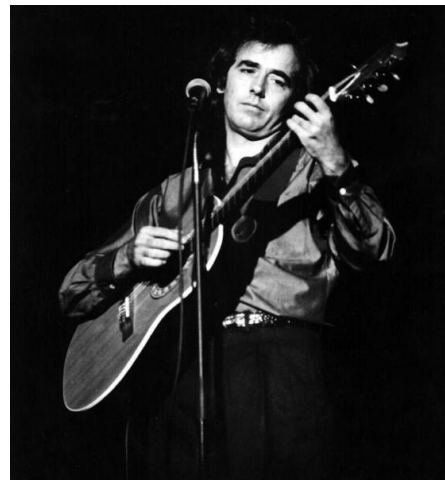
Aquest moviment musical estava principalment protagonitzat per:

- Els Setze Jutges, Lluís Llach, Marina Rossell, M^a del Mar Bonet,, Jaume Sisa...
- Joan Manuel Serrat - "*Mediterráneo*"

Es podria dir que Joan Manuel Serrat és la principal representació de la Nova Cançó, i en general de la música espanyola dels anys 70, destacant també per la seva protesta.

Les seves nombroses discografies en català van fer arribar la Nova Cançó a tota Espanya, obrint-se pas inclús a la Televisió Espanyola on [recitava cançons en català](#)¹⁰, que en aquells moments era impensable donada la censura per part del franquisme.

Amb el temps Serrat va començar a desenvolupar l'estil que el caracteritza; la cançó d'autor melòdica. Ja no interpretava cançons només en català, sinó que també ho feia en castellà.

Serrat en directe durant els anys 70.

---

¹⁰ Primera aparició en televisió de Joan Manuel Serrat el 1968.

La seva cançó [Mediterráneo](#)¹¹ ha estat considerada en nombroses ocasions, la millor cançó mai composta de la història de la música espanyola. El 2004 a través d'una votació popular a "Nuestra mejor canción", el 2010 a la revista "Rolling Stone", i fa dos anys, al programa de televisió "La mejor canción jamás cantada."

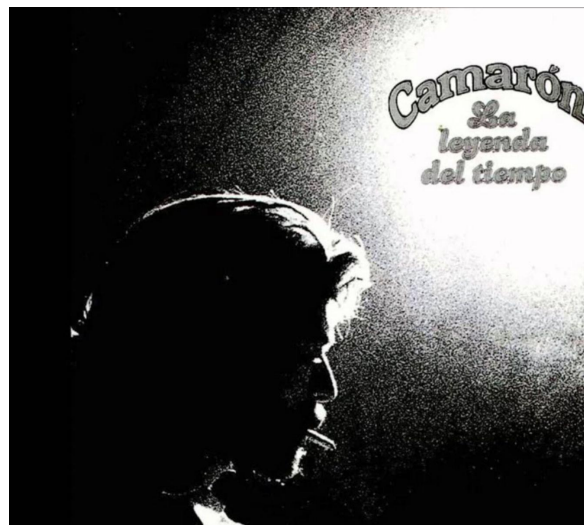
El flamenc

Després de l'obertura de la base aèria i naval de Rota, a Càdis, que connecta directament amb els Estats Units, el flamenc començarà a evolucionar, i es transformarà gràcies a la influència americana, encara que seguirà tenint l'essència folklòrica característica.

- Camarón: "[La leyenda del tiempo](#)"¹²

La percepció social del flamenc tradicional va patir una revolució dràstica a partir de 1979, arran la publicació del disc "La leyenda del tiempo" de Camarón de la Isla, que per primera vegada barrejava el flamenc amb altres gèneres com el jazz o el blues, creant així el "Nou flamenc", marcant un abans i un després en la història del flamenc.

Com feien altres artistes durant aquesta dècada, el disc musicava poemes de Federico García Lorca.

Portada del disc "La leyenda del tiempo".

¹¹ Interpretació en directe de la cançó "Mediterráneo", a un concert el 1974.

¹² Interpretació en directe de la cançó "La leyenda del tiempo", a un programa de TVE.

Aquestes transformacions van causar gran crítica per part dels seguidors més fidels del flamenc. El disc no va aconseguir cap fama nacional fins al 1992, després de la mort de l'artista. El públic va entendre aquella música, lletres, i el que havia suposat per a la música flamenca espanyola. *La leyenda del tiempo* es va convertir en un dels discos més cèlebres del flamenc més de vint anys després de la seva publicació.

Paco de Lucía, Triana, Raimundo Amador, Pata negra, i Ketama són altres "cantaors" i instrumentistes del moment, que van col·laborar i defensar a Camarón amb aquest disc i ajudar a revolucionar aquest gènere.

5.3 Altres artistes destacats

- Nino Bravo, Camilo Sesto, Julio Iglesias, Jeanette, Ana Belén, Jose Luis Perales

5.4 Mètode de difusió

A principis dels anys 70, apareix a Espanya el "Cassette", un nou mètode no només de gravació de so i vídeo, sinó també de reproducció portàtil. Era una nova forma d'escoltar música amb més facilitat allà on vulguis.

5.5 Anàlisi tècnic

Anàlisi de les lletres

Les lletres de la Cançó Protesta tenien molt missatge i emotivitat, per tal de crear consciència social de les desigualtats de la societat i denunciar-les, fer que el públic utilitzi aquestes lletres com a base de revolucions i protestes. Algunes o la majoria de les cançons estaven basades en poemes tradicionals i contemporanis d'autors espanyols, així, les lletres també eren versos de poemes, però sempre amb la temàtica de protesta.

Anàlisi dels ritmes:

Les Cançons Protesta en concret, eren cançons breus i senzilles, bastant repetitives i amb tornades captivadores, poc instrumentades, de fet només amb guitarra acústica i veu.

6. Els anys 80

La dècada dels 80 en l'àmbit espanyol és sinònim de canvi, inconformisme, radicalisme i sobretot esperança.

Un altre tipus de societat, economia, política, cultura i música completament diferent. Tot a partir de la Constitució de 1978 es posa fi definitivament a les directrius del règim franquista. La gent ja estava cansada de la repressió i de la protesta, les restriccions... Només volien passar-ho bé, oblidar aquell període obscur, deixar de revolucionar-se perquè ja no feia falta. Per tant, es porta a terme una modernització del país en tots els aspectes, el que anomenem com La Moguda Madrilenya. En eliminar tota mena de censures en qualsevol àmbit apareix una nova visió de la vida i de la llibertat tant social com sexual. Es porta a terme un estil de vida basat en el "Sexe, drogues i Rock & Roll" (Ian Dury And The Blockheads, 1977).

Va ser una època també de creixement i desenvolupament tecnològic al país. Els recreatius i videojocs, els casinos i jocs d'atzar i els telèfons mòbils eren l'entreteniment dels ciutadans. En música, les novetats tecnològiques van afavorir l'aparició de nous gèneres amb bases electròniques, com la música Disco o el "Techno-pop".

"Els anys 80 van ser també memorables per la creativitat i publicitat, fins al punt que es va considerar Espanya com el tercer país més creatiu del món, rere els Estats Units i el Regne Unit" (Lloveras 2015)

Afirmem així el desenvolupament espanyol en tots els àmbits. L'aproximació per fi de la cultura espanyola en l'àmbit internacional, i l'entrada d'Espanya a la Unió Europea (1985).

La Moguda Madrilenya

La Moguda Madrilenya (1980-1984) va ser un moviment social, cultural i lúdic desenvolupat a Madrid. Portat a terme per un grup d'artistes liberals, amb la finalitat de canviar radicalment el panorama artístic que hi havia a Espanya, "trencar amb l'època de censura anterior, creant un moviment liberal i radical". (Martín, 2021)

La Moguda es presenta per primer cop el 1980, arran el *Concert homenatge a Canito* a Madrid, en memòria de l'artista i bateria del grup *Los Secretos*, José Enrique Cano, mort en un accident de trànsit.

Al concert van actuar grups protagonistes de la Moguda; [*Nacha Pop*¹³](#), *Los Secretos*, *Alaska y los Pegamoides*... i aquest acte va influenciar altres grups, per introduir-se al moviment, entre ells *Mecano* i *Gabinete Caligari*.

La moguda no es pot limitar a un gènere musical concret, els grups musicals que formaven aquest moviment es dedicaven al Rock, al "Punk" o al "Techno-pop", però tots tenien en comú la influència dels artistes internacionals del moment com Queen, Madonna o Michael Jackson. Amb la intenció de liberalitzar i modernitzar el panorama espanyol.

"Gràcies a la Moguda Madrilenya, i després de la instauració de la democràcia, els músics espanyols van poder estar al dia per primer cop de què s'escoltava a l'estranger (Fouce, 2006, p.19).

---

¹³ Actuació del grup Nacha Pop en el concert homenatge a Canito.

6.1 Gèneres populars

Punk

El Punk s'origina a mitjans de la dècada dels 70 al Regne Unit, prenent com a base les branques del Rock anglès. Aquest és un gènere caracteritzat sobretot per la seva autonomia i personalitat contracultural. Es podria dir que és un gènere equivalent a la Cançó Protesta espanyola, ja que també volen expressar sentiments i idees amb les lletres, però els ritmes eren molt més radicals.

A Espanya, l'explosió del Punk es porta a terme durant el començament dels anys 80, sobretot al nord del país (País Basc i Barcelona), amb grups com Kortatu o La Polla Records. La situació sociopolítica del país, (començant la Transició després de la mort de Francisco Franco), i el context social d'incertesa afectat per la desocupació, les drogues, la sida, el terrorisme... Va fer que el gènere tingués moltes més influències i suport.

El Punk no només va portar un gènere musical, sinó també estilístic. Tots tenim al cap com és l'estereotip Punk, "persones amb vestimentes poc habituals i pentinats amb una cresta, defensores de l'ateisme, la independència i l'anarquisme" (Pérez Porto and Gardey 2013).

"Techno-Pop" o música Disco

Podríem dir que la música més representativa d'aquesta dècada és la música Disco o també anomenada "Techno-Pop". Aquest és un gènere caracteritzat principalment per la incorporació d'elements electrònics nous en aquella època, com els teclats o els sintetitzadors. La música Disco es deriva del "Rythm & Blues", encara que barreja altres gèneres com el Punk.

Els ritmes eren ballables i trencadors dels esquemes musicals que s'escoltaven abans, per crear una atmosfera completament nova, que tingués relació amb el context històric. Aquesta moda musical es va fer visible a les sales de festa o discoteques.

- Olé Olé, Tino Casal o Macnamara són alguns dels exponents d'aquest gènere.

- Alaska i els Pegamoides-Alaska i Dinarama: "[A quien le importa](#)"¹⁴

El grup format per l'Alaska, en Nacho Canut, el Carlos Berlanga, l'Ana Curra i l'Eduardo Benavente. És probablement un dels grups més representatius de la Moguda Madrilenya, de la música Disco en particular i de la dècada dels 80 en general.

Les seves enganxoses cançons feien ballar a tothom, com el senzill "*Bailando*".

Cinc anys després de la seva formació el grup va ser dissolt per la sortida de l'Alaska, el Nacho Canut i el Carlos Berlanga, creant per la seva banda el grup Alaska i Dinarama, amb una estètica i estil semblant.

Portada del disc de grans èxits d'Alaska i els pegamoides.

El grup va ser també molt recordat per ser un dels primers a trencar amb els estereotips i esquemes del moment i parlar del que aleshores eren temes tabú.

- Mecano: "*Hoy no me puedo levantar*"

---

¹⁴ Presentació en directe de la cançó «A quien le importa».

Mecano va ser un grup Pop espanyol actiu entre 1981 i el 1992. Van vendre 25 milions de discos arreu del món. La majoria dels seus senzills van aconseguir una popularitat mundial, i avui dia, moltes de les seves cançons són conegudes per tothom. El grup va estar format per la vocalista Ana Torroja, i els germans Nacho i José María Cano, compositors, guitarrista i baixista del grup. Els seus començaments estaven influenciats pel «Techno» més bàsic, però van poder mostrar una versatilitat a les seves cançons, convertint el seu estil al llarg de les dècades a més Pop.

Rap

El rap és un gènere musical originat durant els anys 70 als barris més urbans dels Estats Units, un gènere amb arrels i influències africanes, però sobretot de l'Hip-hop. Al rap es presenta a un vocalista que recita unes rimes sobre un ritme. El rap és un clar exemple de pluriculturalisme de diversos grups ètnics i racials estatunidencs que han respost a la pobresa, violència i desindustrialització del país a través de la renovació musical urbana.

En l'àmbit espanyol el rap comença a ser present a Madrid gràcies a l'obertura de la base aèria americana a Getafe, introduint així influències americanes dels barris més urbans.

“Tot va començar el 1984, amb l'aparició del grup nomenat Break Machine, que van actuar aquell mateix any al famós programa nacional Un, Dos, Tres, una aparició que els va donar fama en l'àmbit internacional i va fer introduir aquest nou gènere a les llars espanyoles.” (Gara, 2021)

Rumba catalana

Aquest gènere ja era existent en dècades anteriors.

Va néixer a Barcelona, al barri de Gràcia, de la mà del “Pescaïlla” i de la comunitat gitana que residia a la ciutat. Aquest gènere es va inspirar principalment en la rumba

flamenca. A més es va introduir una manera nova de tocar la guitarra amb la tècnica del «ventilador», que feia percussió mentre representava el ritme. Va anar més enllà i es va barrejar amb gèneres com el Rock & Roll o el Son cubà. Peret, Los Amaya, Rumba 3 Bordon 4 són la millor representació, però va ser amb el Gato Pérez que la Rumba Catalana agafa una altra dimensió.

6.2 Altres artistes destacats:

- Hombres G, Tequila, Secretos, Nacha Pop, Loquillo y los trogloditas, Radio Futura, Revolver...

6.3 Anàlisi tècnic

Anàlisi de les lletres:

Als anys 80 no es donava molta importància al significat de les lletres de les cançons, però sempre havien d'estar dins la temàtica de la dècada "Sexe, drogues i Rock & Roll". Les lletres van patir una revolució molt dràstica, ningú abans s'hagués imaginat poder parlar de certs temes, per tant, encara hi havia molta gent a qui els sorprenien. A certs locals es varen censurar les cançons per incitar al consum de drogues o males conductes. Un senyal que, encara, la política no havia evolucionat de la mateixa manera que la societat.

Anàlisi dels ritmes:

Els ritmes en aquests moments eren molt important, molt més inclús que les lletres. Les cançons eren ràpides, ajudades sobretot per l'electrònica, que creava una atmosfera molt més moderna i activa encara que es mantenen els patrons clàssics de la música Pop.

6.4 Mètode de difusió

El principal mètode de difusió van ser els programes de televisió dedicats a la música, molt importants per difondre la Moguda Madrilenya.

A *La Edad de Oro*, *La Bola de Cristal* o *Musical Exprés* no només apareixien grups musicals sinó també s'utilitzava la comèdia per apropar el moviment a les cases. Durant aquesta dècada apareixen per primera vegada els videoclips, que es presentaven a aquests programes de televisió. L'obertura de les discoteques i sobretot locals petits amb música en directe van afavorir a la difusió entre els joves.

7. Els anys 90

Juan Sanguino diu que “Espanya no ha sigut mai tan feliç com als anys noranta” (Sanguino, 2019), fent referència al benestar en tots els àmbits. Aquest benestar en Espanya es va fer molt notori gràcies als grans esdeveniments culturals produïts com: Les Olimpíades, l'Exposició Universal de Sevilla, la popularitat del cinema espanyol a Hollywood...

Els anys 90 són definits com els anys de la revolució tecnològica. Durant aquests anys l'internet va patir un desenvolupament molt dràstic. Es van introduir noves tecnologies més modernes que en música han afavorit a les novetats en la producció de cançons i aparició de nous instruments. Aquestes novetats tecnològiques han facilitat també les telecomunicacions, i així la influència que obtenim i la que donem com a país.

7.1 Gèneres populars

La música llatina

La música llatina (la Cúmbia, el “Merengue”, el Son cubà o la Bachata) és sinònim de ball i ritme, però durant aquesta dècada, el que es coneixia com a música llatina tradicional es transformarà per tal de ser més comercial. Aquest desenvolupament no es podria entendre sense l'important paper del músic Emilio Estefan.

- Emilio Estefan

Va ser un productor i treballador de la discogràfica musical “Sony”. A aquesta companyia s'adona que pot transformar fàcilment la música llatina per tal de donar-li

un so molt més comercial, seguint les pautes de les grans estrelles internacionals del moment. Amb aquesta idea, Emilio produeix un disc anomenat "[Mi tierra](#)"¹⁵, protagonitzat per la seva dona Gloria Estefan. Aquest disc té gran importància a Espanya.

El nou gènere configura l'entrada de molts músics posteriors com Ricky Martin o Chayanne. Aquesta influència va més enllà, fins al punt que actualment qualsevol cançó i gènere està impregnat d'aquests ritmes llatins.

Portada del disc "Mi tierra".

- Jarabe de Palo: "[La flaca](#)"¹⁶

En l'àmbit espanyol aquest grup protagonitzat per Pau Donés va ser la representació d'aquesta nova branca de la música llatina, sense perdre l'essència musical espanyola sobretot a partir del llançament del seu senzill "[La flaca](#)" (1996), on s'escolten instruments de percussió naturals de les zones d'Amèrica del Sud.

7.2 Altres artistes destacats

- Alejandro Sanz: "[Corazón partío](#)"¹⁷
- Los del Río: "[La macarena](#)"¹⁸

Aquest grup musical format per Antonio Romero Monge i Rafael Ruiz Perdigones van interpretar "[La macarena](#)", l'èxit més gran en l'àmbit internacional de la música

¹⁵ Videoclip oficial de la cançó «*Mi tierra*».

¹⁶ Videoclip oficial de la cançó «*La flaca*».

¹⁷ Videoclip oficial de la cançó «*Corazón partío*».

¹⁸ Videoclip oficial de la cançó «*La macarena*».

espanyola. Encara avui dia la cançó és considerada des del seu llançament com una de les cançons més emblemàtiques de la dècada dels 90.

- Luz Casal, El último de la fila, Camela, Sergio Dalma i Estopa són altres artistes importants.

7.3 Anàlisi tècnic

Anàlisi de les lletres:

Encara que les lletres no eren tan importants com el ritme podem destacar que el tema que predomina en la majoria de les cançons és l'amor. Realment no es vol expressar cap idea o missatge, sinó vivències i experiències vitals.

Anàlisi dels ritmes:

Els ritmes que predominen, no només durant aquesta dècada sinó a partir d'aquests moments, són els ritmes llatins, més ballables i donant molta importància als instruments de percussió per crear un ambient llatí i actiu.

7.4 Mètode de difusió

Gràcies al desenvolupament de l'internet i la introducció d'aquest a totes les llars, era molt més senzill escoltar la música i a més, acompanyada dels seus videoclips corresponents, amb un so i una imatge de molta més qualitat.

Per primer cop apareix el CD, un mètode d'emmagatzematge digital molt més petit. En aparèixer aquest nou mètode de reproducció musical moltes de les gravacions ja existents que es trobaven a «Cassettes» s'havien de versionar en aquests nous emmagatzematges. Es recuperen, per tant, aquells discos i cançons més emblemàtiques per introduir-les en el món digital.

II. MARC PRÀCTIC

La part pràctica del meu treball consta de tres parts:

8.1 Enquesta

Per una banda, he realitzat una enquesta sobre la música de cada dècada (1950-1990) a 60 joves d'entre 13 i 25 anys i la mateixa enquesta amb les mateixes preguntes a adults majors de 25 anys, amb l'objectiu de veure quin és el punt de vista per a dues generacions diferents. Hem de tenir en compte que la generació adulta va viure en el context espanyol d'almenys una o dues de les dècades treballades, per tant, els seus resultats seran segons l'experiència pròpia. En canvi, els joves han respost allò que saben per cultura general o que ha perdurat al llarg del temps fins a l'actualitat.

Les preguntes que vaig proposar i els resultats que he obtingut són els següents:¹⁹

-Quin artista espanyol dels 50 creus que defineix millor la música del període?:

Veiem que els resultats d'ambdues enquestes són diferents. Per una banda, els adults creuen que l'Antonio Molina, amb diferència, és l'artista més representatiu dels 50. Per altra banda, els joves creuen que és la Lola Flores. Aquests resultats ens podria explicar que avui dia el personatge que més ha perdurat al llarg de la història és el de la Lola Flores.

-Per tu, quin gènere dels que s'origina a Espanya durant la dècada dels 60 creus que és més memorable?

Tenint en compte els resultats podem arribar a la conclusió que pels adults el gènere

---

¹⁹ Veure els gràfics obtinguts a annexos.

més popular era el Pop, representat pel *Dúo Dinámico* i realment va ser així, però actualment els joves associen la música espanyola dels 60 amb el Beat anglès, ja que els *Beatles*, van eclipsar tota la música de la dècada.

-Quina finalitat creus que tenien les lletres de les cançons protesta dels 70?

-Amb quin grup relaciones la música de la dècada dels 80?

Els resultats són molt diferents i sorprenents. Mecano és per a tots el grup més representatiu dels 80. Els *Hombres G* per exemple, han tingut molta participació en l'enquesta dels joves. *El último de la fila* o *Nacha Pop*, es veu que no han arribat de la mateixa manera a la generació actual.

-Quina creu que és la cançó més representativa dels anys 90?

Tant "*Corazón partío*" com "*La flaca*", són considerades les cançons més representatives dels 90. Encara que en l'enquesta dels joves es pot veure molta més divisió. Hem de tenir en compte que per als joves la dècada dels 90 és molt més propera i ara sí, molts d'ells van créixer escoltant aquesta música.

-La música de quina dècada creus que va repercutir més en la societat del seu moment?

Per a ambdós grups la música dels 80 va tenir més repercussió per a la societat del moment. Suposo que per respondre a la pregunta han tingut en compte la fi de la dictadura franquista i l'alliberament de la societat en tots els àmbits.

-La música de quina dècada creus que ha tingut més repercussió per a la teva generació?

Els resultats obtinguts eren bastant esperats, i és que, per a la generació jove, la música dels 90 és la més propera per a ells doncs estava clar que fos la més votada. Per als adults és la música dels 80, que va ser l'obertura del règim que ells

mateixos van viure encara que fos només mentre eren petits.

-Segons el teu criteri, la música de quina dècada és millor?

8.2 Entrevista

En segon lloc, he realitzat una entrevista a la Carolina Gispert, professora de piano a l'Escola Municipal de les Arts de Santa Perpètua de la Mogoda i especialista en música clàssica, amb l'objectiu de tenir una visió de l'evolució d'aquestes modes en l'àmbit educatiu. El seguit de preguntes es basaven en com creu que afecta la música a la societat. Les seves respostes²⁰ m'han sigut molt útils per tenir una visió més professional.

Em va sorprendre molt una de les seves respostes sobre la dècada dels 50, quan vaig preguntar sobre altres gèneres amb popularitat durant aquella dècada. Jo m'esperava que digués que no, ja que durant aquella dècada l'única música popular que acaparava tots els àmbits era la copla, però ella em va donar una altra opció. Em va explicar que la música clàssica també tenia gran representació, no tanta com la copla, però que va ser molt important també durant aquells moments.

8.3 «Mash-up» pràctic:²¹

L'última part del meu marc pràctic consta d'una cançó on s'inclouen les peces més representatives de cada dècada en el següent ordre; “*Ay pena, penita, pena*”, “*Chica yé-yé*”, “*Al alba*”, “*A quien le importa*” i “*La flaca*”.

La cançó ha sigut produïda des de zero per mi. La veu, la percussió i els cors estan fets per mi amb l'ajuda de la Irene Montoya i el Javier Montoya que hi han col·laborat en l'edició.

---

²⁰ Veure l'entrevista completa a annexos.

²¹ Enllaç al vídeo d'aquesta pràctica:

<https://www.youtube.com/watch?v=efUzDt5kOUM&feature=youtu.be>

Gràcies a aquesta producció, hem pogut observar de manera més pràctica l'evolució de les lletres i missatges que es transmeten, les melodies, les bases i les produccions que s'utilitzen.

9. Conclusions

Després d'haver realitzat aquest treball he pogut complir part dels objectius que volia aconseguir, a més de respondre a la meva hipòtesis i conèixer més enllà del que buscava.

Per una banda, he pogut analitzar i reflectir en el projecte el desenvolupament de la música, no només amb la part teòrica sinó també amb la pràctica. He pogut descriure el context històric del país, parlar dels artistes més destacats, introduir els diferents gèneres musicals apareguts i parlar sobre els mètodes de difusió.

Gràcies a haver realitzat aquest objectiu principal, he pogut afirmar la meva hipòtesi. Veritablement la música es pot entendre gràcies al context social, polític, històric..., ja que la música té una dimensió estètica i una dimensió ètica. La música evoluciona al mateix temps que ho fa la societat, per tant està clar que la música és un aspecte essencial en la nostra vida diària, i hauríem de donar-li molta més importància. D'aquesta manera es pot entendre les reticències del règim anterior amb les músiques modernes i foranes.

Per altra banda, gràcies a la part teòrica, he pogut obtenir moltíssima més informació sobre la situació política i social d'Espanya, i no només destinar aquests coneixements a aquest tema concret, la música, sinó també per entendre certs comportaments de la societat, que també es veuen reflectits en les cançons.

M'han sorprès molt els resultats de la part pràctica.

Per una banda, jo creia que no podria obtenir informació molt útil de les enquestes realitzades, però realment, haver fet aquestes preguntes a gent de diferents

generacions, que han pogut viure, o no, directament les situacions que es plantegen al treball, t'aporta una informació molt vàlida, i sobretot amb un punt de vista més ampli.

L'entrevista a la Carolina Gispert per exemple, també ha sigut útil, m'ha proporcionat, al igual que l'enquesta, informació directa, donada per l'experiència pròpia, però aquesta vegada amb un vocabulari i un enfocament expert d'un professional. Per últim gràcies al «mash-up», he acabat d'enllestir, resumir, explicar i confirmar les meves hipòtesis amb molta claredat. Al cap i a la fi, treballar un tema com la música seria impossible sense realitzar una part pràctica, i d'aquesta manera, amb aquest gravació, és moltíssim més obvi la seva importància.

Per finalitzar les conclusions, voldria afegir una sèrie de millores que a posteriori, crec que haguessin esquematitzat millor el treball, i que per falta de temps o recursos no han pogut ser possibles.

Primer, m'hagués agradat aprofundir més en els gèneres que he treballat, afegir d'altres que no eren tant importants al moment, però que configuraven també la música del període estudiat, i haguessin donat una altra perspectiva més detallada. Després, un objectiu que m'havia plantejat al començar el projecte, era realitzar una entrevista a algun professional i treballador de la ràdio, ja que em podria haver proporcionat una informació que no he pogut trobar a cap altre lloc. A més, tenir en compte que un treballador de la ràdio és un especialista en les modes musicals actuals sobretot entre la població més jove, per tant podríem haver tingut una informació sobre l'actualitat, el període posterior al treballat. A causa de la situació de pandèmia que vivim, ha estat molt difícil trobar un professional interessat i capacitat per realitzar l'entrevista.

Per últim, crec que la música és un tema que no es pot explicar i entendre fàcilment només amb una part teòrica, crec que per poder fer el tema més entenedor per a qualsevol públic, tinguis els coneixements musicals que tinguis, podria haver fet jo mateixa uns vídeos per tal d'explicar certs temes de manera visual i pràctica, que crec que hauria estat molt més fàcil per treballar. Un altre problema és que no hi ha

massa literatura destinada a les músiques populars del nostre país per tant ha estat molt difícil trobar la informació adient a través d'aquesta font.

10. Bibliografia:

Corral, J. M. (2008). *New Wave & post-punk (1978-1984)*. ISBN 978-84-96574-704

Doggett, P. (2018) *Historia de la música pop, del gramófono a la beatlemania*. Barcelona: REDBOOK. ISBN: 978-84-946961-8-3

Rivière, M. (1998). *Serrat y su época, biografía de una generación*. Barcelona: Aguilar. ISBN: 84-03-59495-X

Polo Pujades, M. (2016) *Historia de la música*. Santander: Universidad de Cantabria. ISBN:978-84-8102-582-8

Lindemann, H. (2011). *Breve historia de la música: Un libro que le acercará de una manera didáctica y muy amena al universo de la melodía y la armonía*.

ROBINBOOK. ISBN: 978-84-96222-31-1

Michaels, M. (1990). *The Billboard Book of Rock Arranging*. New York: Billboard Books. ISBN: 0-8230-7537-0.

11. Webgrafia:

Ableton.com. (2017, Septiembre 13). *Tiempos y tempo ¿Qué es un tiempo?*

Learning music. Suport online recuperat el 15 de septiembre de 2021. Des de:

[.https://learningmusic.ableton.com/es/make-beats/beat-and-tempo.html](https://learningmusic.ableton.com/es/make-beats/beat-and-tempo.html)

Altozano, J. (Writer). (2019). Modas musicales de 1950 al 2010 (Season 1, Episode 1) [TV series episode]. In *La mejor canción jamás cantada*. Suport online recuperat el 12 de desembre de 2020. Des de: <https://acortar.link/x1s8nA>

Aragüez Rubio, C. (2006, Maig). La nova cançó catalana: gènesis, desenvolupament i transcendència de un fenomen cultural en el segon franquisme. 84-97. 2379558 Suport online recuperat el 13 de setembre de 2021.

Arman, J. M. (Writer). (2015). España en libertad (Season 5, Episode 2) [TV series episode]. In *Memoria de España*. Suport online recuperat el 30 d'abril de 2021. Des de: <https://n9.cl/6vz0h>

Alcona, R. (Writer). (2017, Març 10). ¡Ole, ole, Lola Flores! (Season 3, Episode 5) [TV series episode]. In *Imprescindibles*. rtve. Suport online recuperat el 11 de juny de 2021.

del Pozo, A. (Director). (2016, 11 21). El Dúo Dinámico [TV series episode]. In *El Legado*. canalsur TV. Suport online recuperat el 08 de setembre de 2021. Des de: <https://www.youtube.com/watch?v=pKhDPWtiQeM>

Gara, A. (2021, 3 15). *Todo empezó en 1984*. rtve.es. Suport online recuperat el 13 de juliol de 2021. Des de: <https://n9.cl/moab7>

Gestmusic (Executive Producer). (2019). *La mejor canción jamás cantada* [TV series]. Gestmusic endemol. Suport online recuperat el 22 de novembre de 2020.

González, P. (Writer). (2020). La copla (Season 5, Episode 10) [TV series episode]. In *Cachitos de hierro y cromo*. rtve. Suport online recuperat el 25 de gener de 2021.

Ian Dury And The Blockheads. (1977). *Sex & Drugs & Rock & Roll*. Suport online recuperat el 04 de octubre de 2021.

Martín, R. (2021, Febrer 9). La cara B de La Movida Madrileña: pijaerío, machismo y postureo. *Esquire*. Suport online recuperat el 31 d'octubre de 2021. Des de: <https://n9.cl/sfoon>

Miravalles, L. (2014, Agost 12). *DE LA TRADICIÓN ORAL: LAS COPLAS POPULARES* / Miravalles, Luis. Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. Suport online recuperat el 06 de desembre de 2021. Des de: <https://n9.cl/hiftm>

Otaola González, P. (2012, Juliol 04). La música pop en la España franquista: rock, ye-ye y beat en la primera mitad de los años 60. *Open Edition*. Suport online recuperat el 02 de juliol de 2021. Des de: <https://journals.openedition.org/ilcea/1421>

Sanguino, J. (2019, Febrer 18). Diez episodios mediáticos de la España de los 90 que dejamos pasar y hoy serían un escándalo. *El país*. Suport online recuperat el 15 de novembre de 2021. Des de: <https://acortar.link/UaEvYx>.

Segura, S. (Writer). (2020). Especial Mecano (Season 7, Episode 10) [TV series episode]. In *Viaje al centro de la tele*. rtve. Suport online recuperat el 15 de novembre de 2021.

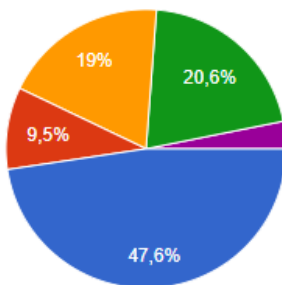
Wolfe, T. (1979). *Los años del desmadre: crónicas de los 70*. Anagrama. Suport online recuperat el 2 de maig de 2021.

III. ANNEXOS:

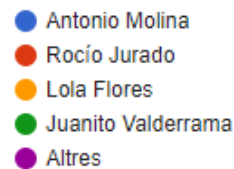
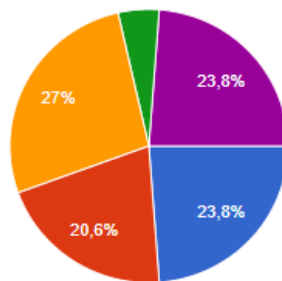
12. Gràfics enquestes:

Figura 1: Resposta dels enquestats a la pregunta “ Quin artista espanyol dels 50 creus que defineix millor la música del període?”:

Adults:

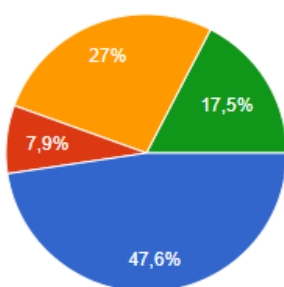

Joves:

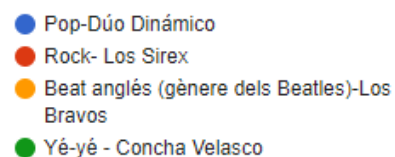
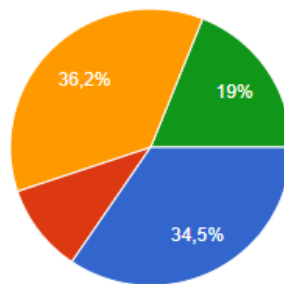

Figura 2: Resposta dels enquestats a la pregunta “Per tu, quin gènere dels que s’origina a Espanya durant la dècada dels 60 creus que és més memorable?”:

Adults:

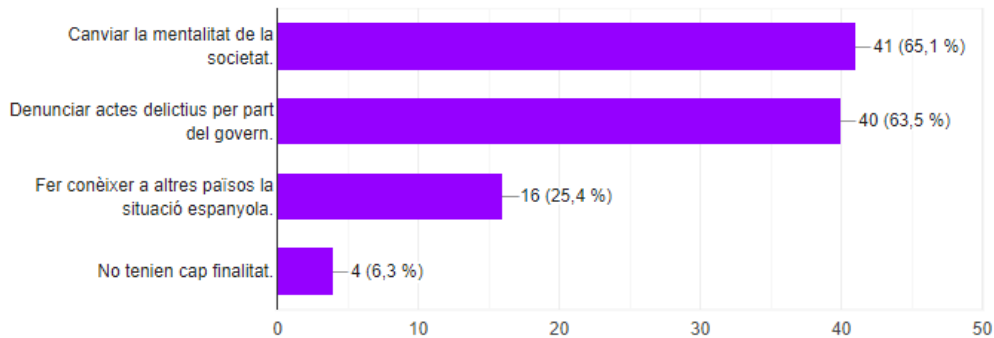

Joves:

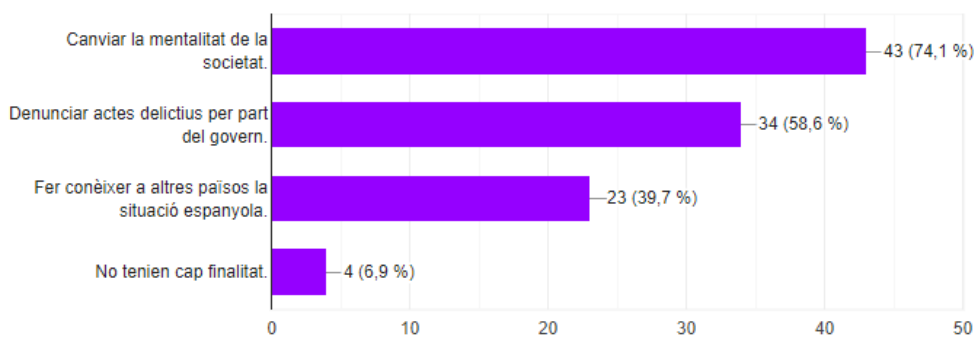

Figura 3: Resposta dels enquestats a la pregunta “Quina finalitat creus que tenien les lletres d’elles cançons protesta dels 70?”

Adults:

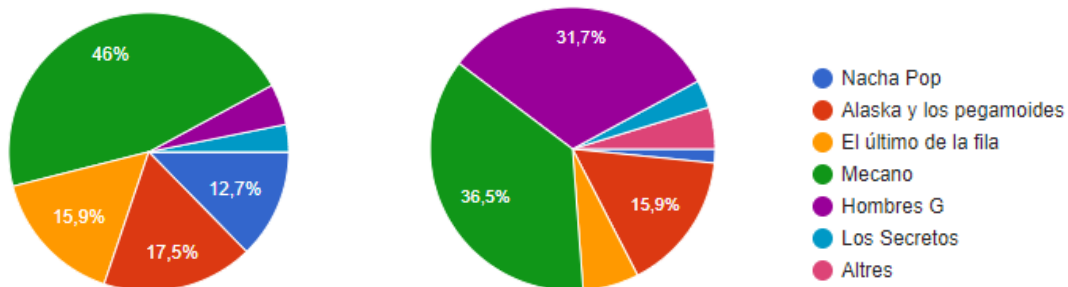
Joves:

Figura 4: Resposta dels enquestats a la pregunta “Amb quin grup relaciones la música de la dècada dels 80?”

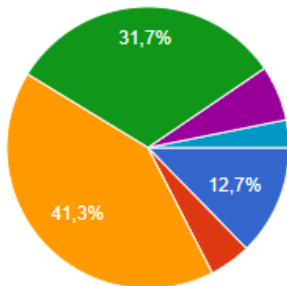
Adults:

Joves:

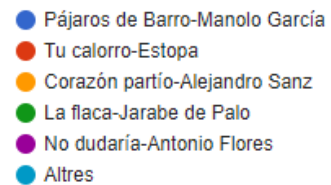
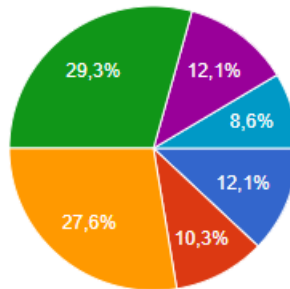

Figura 5: Resposta dels enquestats a la pregunta “Quina creu que és la cançó més representativa dels anys 90?”

Adults:

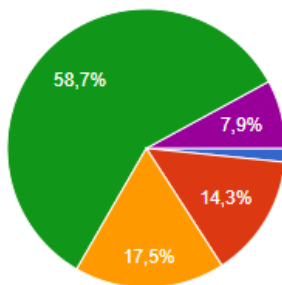

Joves:

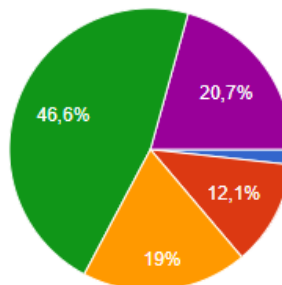

Figura 6: Resposta dels enquestats a la pregunta «La música de quina dècada creus que va repercutir més en la societat del seu moment?»

Adults:

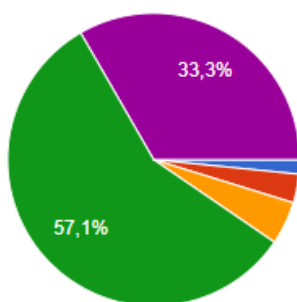

Joves:

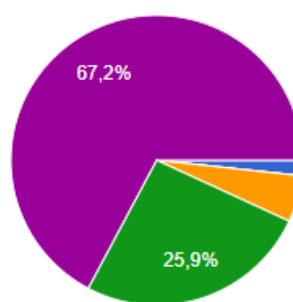

Figura 7: Resposta dels enquestats a la pregunta “La música de quina dècada creus que ha tingut més repercussió per a la teva generació?”

Adults:

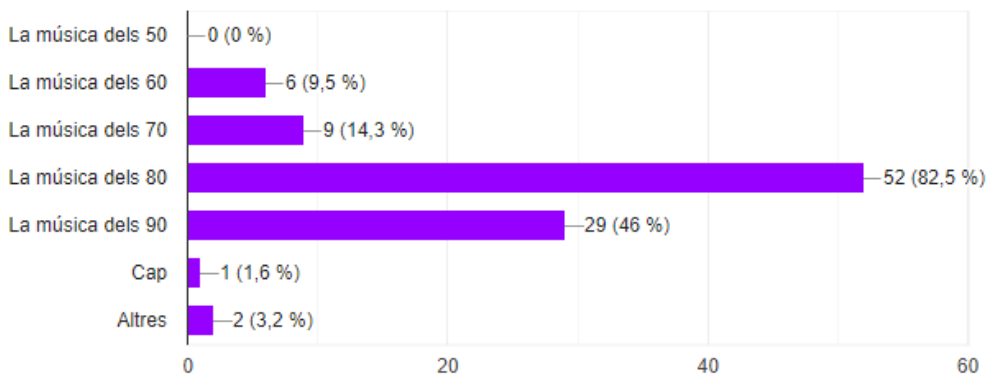

Joves:

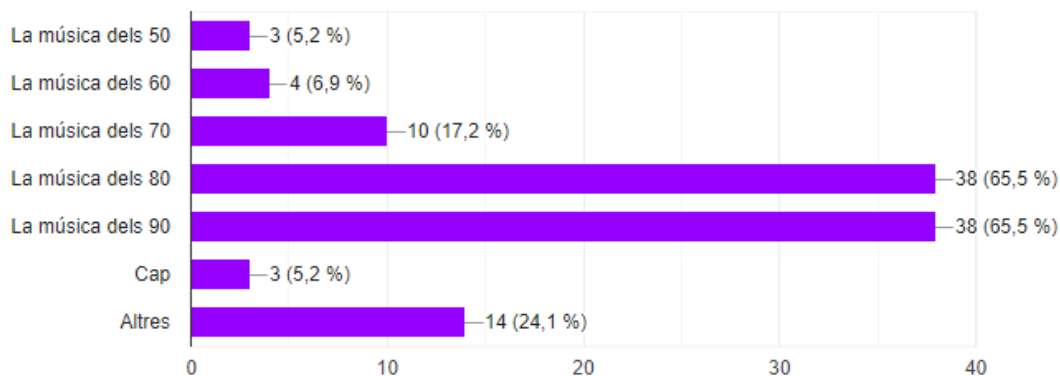

Figura 8: Resposta dels enquestats a la pregunta “Segons el teu criteri, la música de quina dècada és millor?”

Adults:

Joves:

13. Entrevista a Carolina Gispert:

Leire: De la música dels 50', coneixes algun altre gènere que va tenir una important repercussió a més de la copla i el "pasodoble"?

Carolina: Per exemple la música clàssica, no va tenir tanta repercussió com la copla per exemple, però van aparèixer grans figures com la de Cristóbal Halffter i sobretot El Maestro Rodrigo, autor del "Concierto de Aranjuez", no la va compondre durant aquesta dècada, però ja tenia el reconeixement internacional com a compositor de l'obra.

L: Per què creus que no va tenir tanta popularitat en a la societat?

C: Principalment perquè la copla i el “pasodoble” acaparaven tota la música espanyola del moment, tingues present que aquests gèneres eren la música del règim, la que podia controlar i censurar. En aquells moments era difícil obrir-se camí en qualsevol classe d’art si no feies el que el règim dictava, i amb la copla això es podia fer.

L: Perquè creus que a tenir tant èxit el gènere beat-anglès en el panorama espanyol durant els 60’?

C: Home perquè era molt bona, era un símbol de l’obertura del país que es trobava tancada durant molts anys, i venint de la copla, era un altre tipus de música completament diferent, amb una altra estètica.

L: Creus que el moviment del cantautor dels 70’ va tenir repercussió en la societat?

C: Clar, sinó no hagués triomfat com ho va fer. Aquest moviment revolucionari dels cantautors sorgeix perquè la societat ho demana, l’art és una representació d’allò que la societat demana. Ernst Gombrich escriu al seu llibre *Història de l’Art*, i diu bé, que l’art va amb la societat, es desenvolupa contínuament depenent del desenvolupament social, pateix una evolució segons el que la societat demana, per tant en aquell moment la societat demana revolució i la lletra de la música dels cantautors la tenia, allò era art en aquell moment, ara per exemple, o dècades després dels 70’, ja no és art perquè la societat no l’entén de la mateixa manera. Al cap i a la fi, els cantautors parlaven sobre temes socials, expressaven una revolució i un canvi, eren temes que estaven molt presents i que la societat demanava.

L: Vas participar en persona en alguna de les mogudes dels 80’?

C: esclar, moltíssimes. Vaig estar al concert de Michael Jackson, de Prince... Que

no són espanyols, però allò va ser “una locura” per als espanyols.

L: Per què creu que va ser tant explosiu?

C: En aquells moments hi havia calés per la música, tothom teníem i alguns podíem comprar discos, i de música molt bona, i que unia moltes coses, era música molt rica, variada, i sobretot lúdica que era el que volia la societat, després de més de quaranta anys de repressió, la gent el que volia era festa, ja no els importava les lletres revolucionàres de les cançons ara importaven els ritmes i passar-ho bé.

L: Recordes quin va ser el primer disc o cançó llatina que arriba a Espanya els 90?

C: No recordo exactament qui va ser el primer, però suposo que Gloria Estefan va ser el primer símbol de música llatina.

L: Per què creus que va tenir tant d'èxit?

C: Doncs perquè era també una música rica, els ritmes, la instrumental, els cantants del moment eren molt bons, eren fàcils, però ballables. El fet que les cançons eren en la nostra llengua i que els ritmes s'assemblaven als que ja s'escoltaven aquí, amb la Rumba Catalana va fer que fos de molta més proximitat.